

Lan Nở Mùa Hè

*Ai sui con cuộc gọi vào hè
Cái nóng nung người nóng nóng ghê
Ngõ trước vườn sau um những cỏ,
Hồng rơi thắm rụng ngán cho huê.
Đầu cành gọi bạn chim xao xác,
Trong tối đưa bay đóm lập lòe.
May được nồm nam cơn gió thổi,
Đàn ta ta gảy khúc nam nghe.*

Trong cuốn Quốc Văn Giáo Khoa Thư lớp ĐỒNG ẤU xuất bản vào năm 1927, bài thơ Vào Hè kể trên của cụ Dương Bá Trạc đã tả rõ cái nóng tại miền Bắc Việt Nam hay tỉnh Hưng Yên là quê quán của Cụ và đồng thời cũng là nơi chốn và năm tôi sinh ra đời.

Bản thân chúng tôi đã từng trải qua 27 mùa Hè ở miền Bắc, với ngọn gió nóng như thiêu từ những cánh rừng rậm bên Lào thổi về mang theo ẩm độ cao đến nỗi cột gỗ cũng phải đổ mồ hôi. Tiếp theo là 21 năm “nắng đẹp miền Nam” và 37 năm tại quê hương mới, trong đó có 18 mùa Hè tại Illinois với những ngày nóng như lò lửa, nhiệt độ lên tới 107-110°F tức là vào khoảng 41-43°C.

Ngoại trừ những thành phố gần ven biển, mùa Hè ở Hoa Kỳ cũng nóng chẳng thua kém gì mùa Hè tại Việt Nam. Nhất là các tiểu bang như Arizona, Texas, Kansas, Missouri v.v... nhiệt độ lên tới trên 110°F (tức là 43.3°C) không phải là chuyện hãn hữu.

Thành phố Westminster, nơi cư ngụ mới của tôi chỉ cách xa bờ biển chỉ vài cây số nên nhiệt độ chỉ trên dưới 80°F tức là khoảng 17-28°C. Nóng như vậy, nhưng cái nắng California thực là chói chang làm cho nước bốc hơi mau lẹ đến nỗi cây cỏ thiếu nước cũng còn vàng úa, còn nói gì tới lan nếu không tưới nước cách nhật và tăng cường độ ẩm, tối đa. Thông thường vào những tháng mùa Hè, lan ít khi ra hoa nhưng vườn lan của chúng tôi lúc nào cũng có vài cây tạm đủ cho tuổi già thường thức.

Bước ra vườn sau, nơi chúng tôi có một giàn lan và một vườn rau nhỏ. Máy cây *Stanhopea tigrina* hoa nở to bằng chiếc bát ăn cơm, màu nâu đỏ thẫm, hương đưa ngào ngạt như mùi ca cao. Chậu *Stanhopea jenishisana* với 5 bông màu vàng với những chấm nâu đen hương thơm như mùi gia vị. Còn cây *Stanhopea embreii* hoa trắng, hương thơm như mùi gừng đã nở từ tuần trước. Loài hoa kỳ lạ của Nam Mỹ này, hoa mọc ra từ đáy chậu, hình dáng khác thường, hương thơm sực nức nhưng chỉ 3 ngày hương sắc đã tàn phai. Tuy vậy nếu một chậu lớn có thể có tới 5-7 dò hoa đủ chơi trong cả tháng. Cây *Dendrobium cretaceum* (Hoàng thảo vôi) hay *Den. polianthum* đã mãn khai từ tháng trước chỉ còn sót lại một vài đóa hoa sinh sau nở muộn.

Cây *Dendrobium falconeri* (Trúc mảnh, Hạt cườm) của cô Phạm Hảo tặng cho từ đầu mùa Xuân đã ra được 3 nụ. Cây lan này ở Việt Nam nở vào mùa Xuân, khi sang đây mùa hoa nở cũng thay đổi nở vào mùa Hè. Nhưng tại Seattle, cô Hảo nói là sẽ nở vào tháng 9. Đây là một cây lan nổi tiếng là khó trồng vì thân nó mỏng mảnh như que nướng thịt, chỗ có mấu phình ra bằng chiếc đũa. Lan cần ẩm độ cao, mùa Đông phải lạnh, mùa Hè lại cần nhiều nước cho nên chỉ thấy nhiều ở Đà Lạt, Diên Biên và những nơi ở trên cao độ như vùng núi Ngọc Lĩnh, Bà Nà. Còn ở các nơi khác lan đem về trồng đã bị chết dần chết mòn. Sực nhớ khi đến thăm vườn lan Trảng An ở gần Hà Nội, anh Nguyễn Minh Đức nói rằng nhờ cách trồng của cô Phạm Hảo ở nửa vòng bên kia trái đất, cây lan của anh đã không chết mà lại còn ra hoa nữa...

Vào tháng 4, khi nhận được cây lan của cô Hảo cuộn tròn trong hộp giấy, tôi vội đem ra vườn sau treo ngay trên hòn giả sơn, có nước chảy róc rách. Tuần trước 3 chiếc nụ nhỏ đã nở hoa, cuống nhỏ như cây tăm và chỗ tiếp giáp với thân cây chỉ nhỉnh hơn sợi tóc.

Cây *Encyclia brassavola* của chị Đặng Hoàng Mai xẻ cho một nhánh nay cũng ra được một cành khoảng hơn chục chiếc hoa. Cây *Paphiopedilum Dellophillum* hậu duệ của lan hài hồng (*Paph. delenatii* x *Paph. glaucophyllum*) đã có 2 hoa và vài chiếc nụ nhỏ, *Paph. lowii*, *Phrag. schimili* đang nhú nụ mặc dầu mùa hoa thường bắt đầu vào mùa Thu.

Nói đến hoa lan ở xứ người thiết tưởng cũng nên nói thêm đến rau cỏ quê nhà. Cũng như những người Việt khác trên đất Hoa kỳ, chúng ta đi mang theo quê hương, cho nên vườn rau với diện tích khiêm nhường của chúng tôi cũng có vài bụi húng quế, tía tô, xả, ớt, kinh giới, rau răm bạc hà mà người Bắc gọi là dọc mùng. Những thứ này gặp nắng lại có nhiều nước nên mọc xanh tốt như rừng chứ không đến nỗi xanh um những cỏ, hoặc sên trước, vườn sau trồng toàn những cây cỏ lạ hoắc. Chúng tôi còn quá nặng lòng với chốn xưa quê cũ cho nên cố gắng tìm lại một vài hình ảnh thân thương chứ ngoài chợ bây giờ thiếu gì.

Người hàng xóm người Hoa Kỳ chính gốc: Timothy O'Rourke có một vườn đầy rau ngò (rau mùi), húng lũi, cà chua, bí ngô và bí xanh (squash), chúng tôi nếu cần cứ việc sang mà hái. Bà hàng xóm sau nhà có một đám rau sên và một giàn mồng tơi Nhật. Thứ mồng tơi này có thể sống qua mùa đông tại California, vị ngọt và giòn nhưng không có nhớt như mồng tơi của mình. Tôi cố tìm tên khoa học nhưng không thấy, quý vị nào biết xin vui lòng mách bảo. Bà chủ đất tỷ phú: Miriam Warne chủ nhân của nhiều khu Mobile home và chung cư trên đường Bolsa, cũng ở bên cạnh với những cây cam, cây chanh và cây hồng dòn chũu những quả sắn sàng chia sẻ với mọi người.

Sáng nay ra thăm vườn như thường lệ, cây Trúc mảnh đã có 3 chiếc nở hoa và thêm 2 nụ nhỏ, với một con sên lỏi (slug) không hiểu làm sao bò lên ngọn núi non bộ và bám vào cành lan phát phơ trước gió. May mà kịp thời phát hiện, nếu không toàn thể đám nụ, hoa này sẽ biến mất trong một đêm. Bước sang giàn lan, cây lan *Calanthe triplicata* (Bầu rượu nếp ba) với 2 dò hoa nở từ tháng trước đã có một giầy mừng toi quần quanh mấy vòng. Lấy chiếc kéo sắc, tôi bước ra phía sau giàn lan, cắt hết mấy ngọn len lỏi vào giàn lan. Hái thêm một mớ lá và với vài con tôm bóc vỏ, giã nát, chúng tôi đã có một bữa cơm đầy hương vị quê nhà, với hũ cà pháo mắm nêm, mặc cho ai nói thực phẩm từ Việt Nam không đúng tiêu chuẩn vệ sinh hay có nhiều độc tố. Có thể nói rằng bữa cơm thanh đạm của quê hương nghèo nàn nhưng ngon miệng không sao thể tả, bỗng làm cho chúng tôi tránh lòng nhớ đến quê nhà.

Hiện giờ ở quê hương xa vời yêu dấu của chúng ta còn có biết bao đứa trẻ hay người già cả hãy còn phải đi bới rác, mò cua, bắt ốc kiếm sống. Họ luôn luôn thèm muốn có được bữa ăn thanh đạm như vậy mà cũng chẳng dễ gì có được.

Bát canh còn nhiều, tôi để dành lại ăn vào trưa hôm sau và sau khi húp đến tận giọt nước cuối cùng, tôi ngủ một giấc gần như không còn muốn trở dậy.

Khi cố mở mắt ra, nhìn đồng hồ đã chỉ 2:30. Thôi chết! Tôi đã ngủ quên, trận bóng chuyền Thế Vận nữ giữa Hoa Kỳ và Trung Quốc đã bắt đầu vào hiệp thứ hai. Môn thể thao này gọi cho tôi hình ảnh các trận đấu khắp Trung, Nam, Bắc, trận đấu quốc tế đầu tiên tại Bangkok, Thái Lan năm 1962, chiếc Huy chương bạc lần đầu trong giải Đông Nam Á Vận Hội năm 1964 tại Singapore và Huy chương vàng tại Kuala Lumpur, Mã Lai vào năm 1966.

Trong trận đấu này đội Hoa Kỳ đã hạ Trung Quốc sát ván 3/0 làm cho tôi hả dạ phần nào nỗi căm thù cái bọn cướp đất cướp biển, bọn người từ bao nhiêu thế kỷ vẫn nghĩ mình là con trời, vẫn nuôi cái mộng bá chủ hoàn cầu. Bọn chúng đã bao năm xâm chiếm nước Việt khôn khổ, lại còn gieo rắc chủ nghĩa dã man, vô nhân, vô thần làm cho đời sống nhân dân ta tụt lùi và thảm hại nhất là làm cho phong hóa suy đồi không biết đến bao giờ mới hưng phục lại.

Nhưng thôi hãy tạm gác, kéo lại mắt ăn mắt ngủ. Suy cho đến cùng dù có lo, có buồn cũng bọn người già cả như chúng tôi còn làm gì được chứ? Tuổi già, gần đất xa trời, sức cùng, lực kiệt thôi hãy đành cam phận trở về với vườn rau và mấy cây lan cho tâm thần yên ổn, mặc cho thế sự thăng trầm...

Tôi mở cửa, bước ra vườn hầu mong cho lòng thanh thản đôi chút. Một đóa hoa trắng xóa bỗng nhiên xuất hiện: cây *Sobralia Mirabilis* 'Smokey' của chị Kim Quan tặng cho, đã nở chiếc hoa độc nhất. Bông hoa này to như bông *Cattleya* hạng vừa, phân đông hoa chỉ nở chiếc một và chỉ có 1-2 ngày là tàn, nhưng cây này được đến 4-5 ngày và những nụ hoa sẽ nở kế tiếp vào những ngày sau, cũng giống như thế hệ chúng tôi đã gần mãn cuộc đời và chỉ còn chờ mong các thế hệ con cháu mai sau sẽ nối tiếp gìn giữ truyền thống của ông cha trên đất Hoa Kỳ.

Westminster Hè 2012
BÙI XUÂN ĐÁNG